

Editorial

Pomáhající profese a společenskovední otázky v době pandemie covidu-19

Mnohá města střední Evropy zdobí překrásné barokní morové sloupy, které zde byly stavěny na výraz vděčnosti za odeznění epidemie a jako prosba o ochranu před dalšími potenciálními epidemiemi. Třebaže od druhé poloviny osmnáctého století již mor s pokrokem hygieny a sanitizace odezněl, lidé v našich zemích byli i nadále ohrožováni nejrůznějšími infekčními chorobami, jako je cholera, tyfus či tuberkulóza. Během dvacátého století jsme ovšem dosáhli tak závratného pokroku v ochraně veřejného zdraví, že povědomí o křehkosti života člověka i společnosti tváří v tvář neviditelným mikroorganismům jako by ustoupilo do pozadí. Střední délka života se trvale prodlužovala a pozornost byla primárně věnována neinfekčním onemocněním či jiným typům hrozeb, např. klimatické změně. Navzdory apelům a analýzám Světové zdravotnické organizace a odborníků na infekční choroby se většina zemí počátkem jednadvacátého století na pandemii téměř nijak nepřipravovala. Úder nového koronaviru byl proto pro mnohé náhlým šokem, který přinesl nové výzvy a snad i „znamení doby“. Každý z nás byl touto pandemií nějakým způsobem zasažen.

Toto monotematické číslo je zaměřeno na reflexi společenskovedních otázek spojených s covidem-19. Autoři se těmito otázkám věnují především z hlediska pomáhajících profesí, tj. sociální práce, pedagogiky, psychologie atd., s přesahem do oblasti filosofie a teologie, jak je pro náš časopis charakteristické. Na úvod nicméně přinášíme rozhovor s předním českým přírodovědcem a molekulárním imunologem prof. **Václavem Hořejším**, abychom mj. zdůraznili i potřebu komplexního interdisciplinárního pohledu na realitu „od atomu po Boha“. Následně se v rozsáhlé kolektivní studii **Davida Mutemwi a jeho kolegů** přesuneme do subsaharské Afriky a podíváme se na způsob, jakým na výzvu nové nemoci odpověděla daleko chudší společnost. Autoři této filosoficky laděné kolektivní studie rozebírají faktory, které přispěly k tomu, že některé země, jako např. Zambie, se vypořádaly s ochranou veřejného zdraví s daleko menšími prostředky – alespoň doposud – efektivněji než vyspělé a bohaté země, jako je např. Česko. Filosoficky a teologicky laděný je i příspěvek **Emanuele Laccy**, který se dívá na pandemii z hlediska sociální nauky církve, především jejích základních principů solidarity a subsidiarity. Teologickou reflexi reprezentuje i článek **Jany Maryškové**, v němž se autorka věnuje interpretaci koronavirové pandemie ve světle nauky o „znameních doby“.

Další tři příspěvky nabízí pohled z perspektivy sociální práce. V přehledové studii se **Karel Řezáč** zabývá otázkou kvality života, přičemž využívá neoaristotelsky orientovaný přístup, v současnosti rozvinutý především indickým ekonomem Amartya Senem a americkou filosofkou Martou Nussbaumovou. Tento přístup spočívá především v analýze naplnění tzv. základních lidských potencialit. Výsledky kvalitativního výzkumu pomocí on-line dotazníku a rozhovorů s nemocničními kaplany pak prezentují **Ondřej Doskočil** a **Andrea Beláňová**. Jedním ze zajímavých poznatků je, že pandemie ovlivnila sebepojetí mnohých kaplanů především „v závislosti na možnostech, jak se během pandemie mohli v nemocnici uplatnit. Pandemická krize tak v mnoha případech urychlila vývoj vztahů s institucí i personálem, ať už k lepšímu či horšímu.“ **Josef Nota**

se následně zabývá tématem prožívání výzev spojených s onemocněním covid-19 pohledem zaměstnanců v domě sociálních služeb, a to za použití kvalitativních metod.

Příspěvky z prostředí pedagogického přinášíme dva, a to nejprve od **Stanislava Sudy**, který popisuje fenomén krize v eseích studentů pedagogiky volného času. Autor v nich identifikuje sedm obecnějších postojů, jako jsou „prostě to tak je“, „úzkost a obavy“, „zastavení, výzva“ atd. **Stuart Nicolson** se pak věnuje tématu domácího vzdělávání, které zůstalo poměrně nedotčeno i v době různých opatření zavedených k zamezení šíření epidemie. Toto je jeden z důvodů, proč domácí vzdělávání zůstává i nadále cennou alternativou ke vzdělávání institucionalizovanému.

V kategorii *varia* přinášíme studii od **Adély Mojžíšové** a **Bohdany Břízové** na téma sociální opory seniorů v domácím prostředí. Autorky dochází na základě kvantitativního výzkumu v terénu k závěru, že „většina seniorů žijících ve vlastní domácnosti [...] se necítí osamělá“ a že tedy nelze považovat tyto seniory za plošně sociálně vyloučenou skupinu.

Závěr čísla je jako obvykle věnován ostatním textům, tj. esejisticky laděným článkům, přednáškám, recenzím apod. **Jindřich Šrajer** se nejprve zabývá významem sociálního učení církve tváří v tvář globálnímu světu v době pandemie a ukazuje na jeho aktuálnost. Tematicce islámu a českému pohledu na toto náboženství v našich zemích se ve svém historickém přehledu věnuje **Luboš Kropáček** v prvním díle své zvané přednášky, která byla připravena pro čtvrtý ročník konference s mezinárodní účastí „Česká a slovenská islamologie 2020: současná témata a budoucí výzvy“, která proběhla na TF JU ve dnech 12.–13. 11. 2020, a to on-line. Číslo uzavíráme třemi krátkými recenzemi. Dvě jsou z pera **Milana Nakonečného**, ke knihám iránsko-amerického religionisty Reza Aslana *Bůh a jeho lidské dějiny* (Brno 2019) a dále amerického lingvisty a publicisty Noama Chomského *Kdo vládne světu?* (Praha 2019). Třetí je od **Jána Mišoviče** ke knize editované českých psychiatrem a publicistou Radkinem Honzákem *Doba Korona virová* (Praha 2020), která se příhodně vrací k hlavnímu tématu našeho čísla. Z této recenze bych rád ocitoval i poselství, na němž se patrně shodnou mnozí, a to napříč politickým i odborným spektrem: „lidé a společnost nemohou nadále setrvávat v iluzi o nezávislosti na přírodě. Každá společnost je záramována přírodními historickými podmínkami a uvědomění si této reality může možnosti lidstva jenom posílit. [...] Situace po utlumení koronavirové krize vytváří vhodný prostor pro postupné nasměrování na cestu, která může přispět k ‚léčení‘ nashromážděných společenských neduhů.“ Doufejme tedy, že touto cestou opravdu vykročíme a že toto naše číslo *Caritas et veritas* poslouží jako jeden z mnoha, jakkoli drobných podnětů, který čtenáře na této cestě zaujme, potěší a povzbudí.

Za celou redakci Vám přejeme přínosné a obohacující čtení.

Daniel D. Novotný
koeditor *Caritas et veritas*